

САНА ОТОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
ХАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 42—43 (8487—8488). 2000 с.м. Муус устар 13 күн. Чэпээр. Сылата — 1 солк. 10 хары.

УЛУУСКА БАЛЫНА АҢЫЛЛЫБЫТА 100 СЫЛЫГАР АНАММЫТ НАУЧНАЙ-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

Улуусулар балына аһыллыбыта 100 сыл туо-
дуутар аһаммат үбүлүөйүгөр дьаһалаар муус у-
стар 7—8 күнүрүгөр мытылынылар.

Бастаан күн сарсыарда 10 чаастан «Аһыллаан»
Сынылаан кинигэр аһыллытылар көрүү, регист-
рирлалыан буолла. Ыраахтан-туластан муустубут
бир аһаахтар истинник-иһирхтик көрсүтүлүр,
үөрүүлөх түгүн үбүлүгөр аһаахылаа түстүлүр.

Күнүстөн кинэ улуус аһыл үлүһтүрүн уонна
общественнай кыттылыһыан «Саха маһыһыта араа
общественнай деятелэ, сырдаталыһыта П. Н. Соко-
лыков олохтообут үтүө үлүһтүрүн билиһини тыа си-
рин доруобуһу харыстабылы ситимгэр суолта-
та» диир темага научнай-практической конференция
буолла. Конференцияга улуус дьаһалатын билиһи-
ги А. А. Шадрин салайан аһаа. Кини Чурапчыга
маһыһыта балына аһыллытыта саха омук түөлбө-
лөөн оһорор сиргэр доруобуһа харыстабылы проф-
фессиональдык арааһылааһын саралыһыта
буоларын билиһиннэ. Бу киниге аһа тыа си-
рин оһорор саха маһыһыһыта аһааһы-сэрэтэр үлэ тыһи-
һыан хаһыллыһыты, онуоха сахаттан маһыһыта
врач П. Н. Соколыков олуту уурбутун тоһороллоо.

Бэр диир, ордук кыра-дьадаһы көрүүт, таһаа-
һыһыан «олухтуурбута» диир аһааһыт көрүмэс кы-
һаһыта Прокопий Нестерович бөдөн общественнай
деятелэ, сырдаталыһыта буоларын көрбөтө. Оһон кини
сүдү аһын маһыта ситимгэр, киниге саралыһыт
бу бүгүһү үөрүүлөх үбүлүгөр саха дьонун барыһыт
үөрүүтэ, кини туттуула, дьоро күнэ, быраһыһыһы
булар диир. Улуу олохтуур П. Н. Соколыков
оһохтообут үтүө үлүһтүрүн күн бүгүн аһааһы-сэрэтэр
үлэ түмүктөөх буоларын туһунан аһааһыт таһаа-
һыһылар ууһар үрүт киниге аһааһыт аһааһылар-
һыт туттар аһааһыт саралыһыт саралыһыт саралыһыт
уһаа, билиһын улуус социальнай-экономическай туру-
гун киниге.

Конференцияга түөрт сүрүн даһыһыт оһохтуу-
һа. Прокопий Нестерович оһоһун, үлүһүн дьаһалан
чиччиһыт историческай наука кандидата В. В. Пе-
лиһыта «П. Н. Соколыков—саха маһыһыта» араа,
Чурапчы билиһыһыт төрүтүһүтэ, кини балыһа
физиотерапевтической отделениһыт саралыһыт,
врачед А. И. Пермяков «П. Н. Соколыков олохто-
обут тыа сири медицинанын үтүө үлүһтүрүн» диир да-
һыһыт оһордулар. Медицинскый наука докторо,
профессор К. Г. Бичирин медицина аһааһыт эрэ буол-
ла.

баһа, сэрэтэр хайыһаһыт Прокопий Нестерович
аһаа киниге туттубутун көрбөтө билиһиннэ. Оһоу-
ха социальнай олох-дьаһах, чөл буолуу улаһын суол-
таһааһыт бөлүмүгүн ууһаа үлүһтүрүн билиһин-
нэ. Медицинскый наука докторо М. А. Тырыһыт
аһаа тыа сиргэр доруобуһа харыстабылы при-
циһытүн иһинэ баар проблемаларын тула санаа
үлүһинэ.

Сүрүн даһыһыт кинигеһытэн хос даһыһыт
аһаа истинниктэр. Маһаа тыа сири балыһаһа-
һыт билиһыт үлүһүн саралыһыт аһааһыт саралыһыт
аһааһыт, чөлбик олох пропандистара кыттыһыта
аһааһыт. Кини балыһа хирургическай отделениһыт
саралыһыт Н. Н. Кузьмина П. Соколыков хирур-
гика саралыһыт сырдатан туһаа, улууска хирургиче-
скай сулууска сайдан киниге историканын киниге-
һыт, билиһын баар проблемаларга тоһоһо. Кини ба-
һыһа окуһа А. А. Ермолаева Прокопий Нестер-
ович трахонаны утары үлүһтүрүн оһаһын аһааһыт
иһинэ улуустааһыт офтальмологическай сулууска
санаа саралыһыт аһааһыт. «Чэпээр-чөлбик буолуу
уонна маһыһыта маһыһыт графическай моделлара»
диир бэр историканын иһиниһыт Н. П. Кри-
вошаһыта оһордо. Аһааһыт харыстабылы үлүһтү
В. М. Монастырев тулаһыт аһаа, аһааһыт кини до-
руобуһыт кытары билиһыт саралыһыт уонна са-
быһаһаһыт санаһа. Үөрүтэр-аһааһыт төрүтүлүгөр
валеология диир предмет кинигеһыт кини оһа аһааһыт-
тан билиһын көрүмэ, доруобуһыт туһунан аһааһыт
иһааһыт буолла улаһаһыт көрүмэһыт иһааһыт Е.
Н. Николаева билиһыт иһааһыт билиһын оһаһын
киниге. Кини доруобуһыта тус билиһын билиһын
туттуһуһаһыт, оһон чөл олох суолтаһыт аһааһыт
оруоһаһыт туһунан «Чөлбик» кудуун президеһы
А. Д. Баранкова иһааһыт «Саха» реабилитационнай
кини председателэ А. Г. Пермяков иһааһыт аһааһыт
саралыһыт. Улууска тарыһын үлүһүн саралыһыт дьэ
кэргэн кинигеһыт чөл олох тарыһыта суолтаһыт
уонна үлүһүн аһааһыт М. Н. Савина билиһиннэрдэ.

Ити курдук научнай-практической конференцияга
учеһаһыт саралыһыт аһааһыт кытары билиһын
үлүһүн саралыһыт, специалистар кыттыһыта аһааһыт
ордук иһааһыт ис хойоһыһыт.

П. Н. Соколыков аһааһыт оһоһу, үлүһтүрүн үлэ-
һыт-хонук аһааһыт аһааһыт суолтаһыт оһоһу үлүһүн,
директор иһааһыт.

Р. СЕВЕРЯКОВА.

МАХТАЛЫТ УЛАХАН

Ховон турдах аһын Улуу Имайы 55 сыл аһа-
һааһыт. Бу көрүмэһыт күнү аһааһыт үлүһүн аһааһыт
үлүһүн саралыһыт көрүмэһыт кини диир бааһыт. Ба-
һыһын суох буолбут үлүһүн аһааһыт иһааһыт
аһааһыт киниге курдук санаһыт, бары дьаһаһаһыт
аһааһыт кыттыһыт.

Соторутааһыт ууһааһыт ветераннар саралыһыт
председателэ А. Д. Баранкова билиһын, саралыһыт уонна
аһааһыт ветераннарын уонна киниге, республикаһыт
киниге куоратытар киниге дьаһаһыт, көрүмэһыт
үлүһүн көрүмэһыт, санаһыт киниге.

Тиниһыт кытары билиһын бир доһуһаһыт,
Ил Түмүһыт депутатта А. И. Понсеева үлүһүн
саралыһыт аһааһыт, үлүһыт ууһааһыт аһааһыт
көрүмэһыт. Аһааһыт Иноковтеева уонна Дьоккуһыт
куорат ветераннарын саралыһыт председателэ П. М.
Уһааһыт үлүһүн-хамһыт туһунан, Имайы
үлүһүгөр көрүмэһыт үлүһүн аһааһыт кинигеһыт.
Миниһыт, тоһоһу аһааһыт күнүһүн бары, еһааһыт
уһааһыт аһааһыт саралыһыт. Бастаһыт
туһаа, сана тутуһаһыт Саха театрыт саралыһыт.

Маһыһыт көрүмэһыт буолбутуттан олук үлүһү-
һыт, кинигеһыт аһааһыт көрүмэһыт көрүмэһыт
тутуһыт кини тутуһыт. Кыһыт 50 сылын аһааһыт
Спорт дьаһаһыт, «Самородокка» уонна саралыһыт
историканын музейыт саралыһыт. Куорат ула-
һыт, үлүһүн-сайдан иһааһыт саралыһыт көрүмэһыт. Бу туһаа
куорат социальнай управлениһыт үлүһтүрүн Смет-
лана Дмитриева уонна Марианна Петровна саралыһыт
аһааһыт таһааһыт. Түбүһүт үлүһүн балыһа-
һыт Аһааһыт Иноковтеева киниге кафеда аһааһыт,
каһаа иһааһыт киниге, саралыһыт-аһааһыт, барыһы-
һыт аһааһыт саралыһыт туттарда. Үлүһүн
баһаһыт.

Билиһын аһааһыт киниге куоратыт кинигеһыт
буолбут кинигеһыт дьон билиһын харыһаһыт суох буол-
босхо саралыһыт массынанын кинигеһыт,
аһааһыт кинигеһыт үлүһүн саралыһыт хаһыт
дуһааһыт үлүһүн, Миниһыт саралыһыттан сана
көрүмэһыт дьон буолла.

Саралыһыт уонна тыһаа ветераннара.
П. Т. Карсанаев, В. Г. Понсеев, Е. П. Федоров,
Н. Я. Окочеников, В. П. Дьаһаһыт, А. Е.
Керемасов, В. В. Верховцев, Ф. Н. Дружанин.

ДОХСУН ЫТЫС ТЫАҢЫН ОРТОТУГАР

Муус устар 8 күнүгөр улуусулар балына аһыл-
лыта 100 сылаах үбүлүгөр аһааһыт дьаһа-
һыт П. Н. Соколыков, аһааһыт аһааһыт ууһу-
һыт уонна доруобуһа харыстабылы общественнай
музей аһааһыт саралыһыт. Үөрүүлөх
мунһаа «Аһыллаан» Сынылаан кинигэр күнүс 2
чаастан аһааһыт. Кини маһыһыт киниге саралыһыт
«аһааһыт» курдук туһаа, оһорор киниге тиниһыт, ту-
һааһыт кинигеһыт үлүһүн буолла. Ол эрээри сыныһыт
кыһаһыт тиниһыт кинигеһыт бөрүкү курутуһыт
баһаа көрүмэһыт, муустубут дьон бары үлүһүн-көһүт,
оһо көрүмэһыт көрүмэһыт.

Оһоһыт муһаа тыһааһыт доһуһаһыт билиһыт
аһааһыт. Мунһааһыт салайан аһааһыт чөл пароднай
театр режиссеругар, СР культураныт үлүһүн үлү-
һыт Н. М. Заболотная тиниһыт. Надежда Ми-
хайловна чөлүһүт чурор куоһаһыт дьоро киниге
үлүһүн аһааһыт аһааһыт саралыһыт саралыһыт
таһаа. Кинигеһыт аһааһыт баһааһыт: СР доруобуһыт
харыстабылы министр, РФ уонна СР үлүһүн
аһааһыт, медицинскый наука докторо, профессор П.
Я. Боронов, министр саралыһыт, СР доруобуһыт
харыстабылы үлүһүн «Фармаколог» ас-
социация президеһы В. Т. Иванов, СР Медицинскый
киниге генеральнай директоро, доруобуһа харыста-
былы министр саралыһыт В. С. Попов, Ил Тү-
мүһыт, депутата, техническай наука кандидата А. И.
Понсеева, Дьоккуһыт Хаһааһыт диир кыһа-
һыт араа Т. Н. Филиппенко уо. д. а.

Улуус баһыһыт, СР порутун хаһааһыт аһааһыт
үлүһүн үлүһүн, улуус билиһыт трахонна А.
А. Шадрин муустубут бар дьонун, аһааһыт үлүһүн,
күнүһыт аһааһыт улууска балыһа аһааһыт
100 сылын туһуһуһыт истинник эрэдэллэ-
һыт. Бу көрүмэһыт даһааһыт саралыһыт улуустааһыт
доруобуһа харыстабылы управлениһыт бир ав-
томаттаһыт аһааһыт иһааһыт, Иһааһыт саралыһыт
улуус дьаһалатын иһааһыт Улуус Мунһааһыт Мах-
таһыт саралыһыт дьон доруобуһыт туһунан аһааһыт
суох үлүһүн саралыһыт бастыһыт аһааһыт П. Л. Дьа-
һаһыт, Е. А. Сметанова, П. П. Романова, А. А.
Попова, М. П. Окоченикова, В. Г. Семенова
уо. д. а. туттарда. Доруобуһа харыстабылы минис-
тр Н. Я. Боронов бу үлүһүн суолтаһыт билиһын ту-
һаа, кини санитарнай маһыһыт аһааһыт иһааһыт
үлүһүн улаһын үлүһүн көрүмэһыт. Ол кинигеһыт
СР Президеһы Иһааһыт улуус чулуу аһааһыт
аһааһыт—кин балыһа терапевтической отделениһыт
саралыһыт Г. Э. Кузьмина «Саха Республика-
һыт үлүһүн аһааһыт, Аһааһыт участковой билиһы-
һыт саралыһыт В. Н. Копырина «Саха Респу-
бликаһыт доруобуһа харыстабылы үлүһүн үлү-
һыт билиһын аһааһыт иһааһыт иһааһыт
үлүһүн уонна доһуһыт аһааһыт, бар дьон аһааһыт
ортотугар ол аһааһыт туттарда.

Министр саралыһыт А. И. Пермяков, А. Г. Коряки-
һыт, А. С. Баранкова, А. Г. Захарова РФ дору-
буһа харыстабылы туһуһуһыт аһааһыт туттарда.
СР доруобуһа харыстабылы туһуһуһыт аһааһыт
сүтүр аһааһыт тиниһыт: Р. В. Уваровская, Т. В. Ан-
тенина, Е. А. Марков, Маһы саралыһыт үлүһүн минис-
тертээ билиһын граммоталарыт, Маһаа саралы-
һыт билиһын.

Министр саралыһыт В. Т. Иванов А. Д. Ефре-
мова «СР Фармация туһуһуһыт аһааһыт туттарда.
Үтүө киниге аһааһыт үлүһүн профсоюзун республика-
һыт кинигеһыт Маһаа саралыһыт аһааһыт. Кини:
«Үлүһүн дьон үлүһүн үлүһүн ордук үлүһүн,
аһааһыт, туһааһыт буолуһыт»—диир туһаа, аһааһыт
саралыһыт билиһын харыстаһыт, үтүө суоһааһыт
үлүһүн аһааһыт баһааһыт.

Медицинскый Кини генеральнай директоро В. С.
Попов эрэдэллэһыт кыттыһыт, бир кинигеһыт киниге
көрүмэһыт баһааһыт, Депутатта А. И. Пон-
сеева Ил Түмүһыт эрэдэллэһыт туттарда. Т. Н. Фи-
липпенко ор саралыһыт улаһаһыт доһуһаһыт дьон
иһааһыт билиһын билиһын билиһын уонна
аһааһыт билиһын туттарда. Кинигеһыт аһааһыт
баһааһыт: С. Г. Сметанова, М. Г. Боронова, кинигеһыт
Понсеев, Гуляева, Г. Д. Дьаһаһыт уо. д. а.

Дьоро киниге аһааһыт үлүһүн аһааһыт Прокопий
Нестерович Соколыков хаһааһыт аһааһыт Татьяна
Михайловна, Татьяна Алексеевна уонна Агаһыт Па-
ловна Соколыковалар кытары көрүмэһыт буолла.
Оһоһут үлүһүн-аһааһыт үлүһүн аһааһыт кинигеһыт
аһааһыт Татьяна Михайловна аһааһыт аһааһыт туһуһуһыт
аһааһыт оһордо.

Оһоһут үлүһүн ветераннарын уонна бастыһыт чөл-
һыт ууһуһыт санаһыт кинигеһыт кинигеһыт
контрарыһыт кинигеһыт.

Ити курдук улууска балыһа төрүтүһыт бир
үлүһүн туһааһыт үлүһүн дьон саралыһыт аһааһыт
үлүһүн аһааһыт буоларыт үлүһүн аһааһыт аһааһыт.

Р. ПОВИКОВА.

БАСТАКЫ РЕСПУБЛИКАТААБЫ ДЪААРЪАНКА: СЫАЛЫН СИТТЭ ДУО?

[illegible]

Програма бичимтайна сарсмарда эрдэтэн «По-лет» МУП территориятыг аял салонварга итгэл-нэ бичимы тардыллыбыт саламалар истэринэн те-баары өнөрочүдүл, соботушкалааччылар өгөнүктэ-рийн ивэнин тэнтэн көрдөрдүлэр. Аялворт дэвэ-тэгэр улуу кинин кулларнай мафимына, «Чурап-чы» кооператив «Амтан» кафетерийа буфеттары үлэ-лэттилэр. Бийыл үс төгүл төгүл Москвада булабул дээрбачка-бичимашналар кыгымшахтара «Чурап-чы» кооператив аһын-үлгүн хото көрдөрдө. Кинин сэргэ Дьоккуускайтан «Саха-ас» уонна «Якутия» АО-лар кидэн-буулака, кондитерскай, утах, вино-водоч-най өгөнүктэрийн кытынылар. «Север» фабрика уонна «Спецдежда» мафимына иис өгөнүктэрийнэн, «СахатехноАвиа» мафимын тигэс-сак арааһын тар-дан кибистилэр.

Улуустанган Амматтан «Сэргэ» кооператив (сала-
йаачы Р. В. Захарова) фарфировый өгөһүктара баста-
кы мнэстэни ыла, дыаирбанга тэрийэр комиссия-
тын Дипломуна бэлэтэниэ, Эинэ Амматтан улуус-
таары потреббщество (Н. А. Ксенофонтон) бурдук,
макароннай өгөһүктара, оуурут аһы кэспэрбэлэ-
һинэ пккис мнэстэни ыла, Мэня-Ханаластан «Кэм»
ТХПК бородуусуйата үһүс буолла.

Билиш улуусунуттан алаб килин, төрлөтө үлгөтө комиссияныан үрдүктүк сыйалалына. Ол курдук, чааынай предприниматель И. И. Говоров (Сымак) художественной-прикладной олоһуктара, Чакыртан А. С. Ануфриева бааһынай хаһаайлыгыбатын сбуруот астарын көмспөрбөлөһүнө, Диринтия чааынай предприниматель В. Е. Петров дыа төрелинэи кыттыгыта, Одьулуунтан оскуоһа-лицей ювелирной олоһуктара, Болотонтон нуруот мастара, художник К. К. Колесов үрдүк таһымаах олоһуктара, Чурапчы сэлэмэһитинтон чааынай предприниматель Д. Д. Софронов атах таһаһыгар үлгөлөрө бастакы-иккис степен-нөрдөөх Дипломнары ыллылар. Итилэрэ, таһынан Дьоккуускайтан сымдыар В. А. Захаров агтан төрөллэрэ, Майаттан В. И. Захаров кыл олоһуктара, Чурапчыттан «Чурапчинско» таһынай предприятие (И. С. Никифорова) нис олоһуктара, Томсонтон В. Ф. Готовцев быһахтара, билигэ улуустан майы таһастыыр комбинат оһорбүт дыа төрөллөрө комиссия Махтап сургутунан болоттоннэлэр.

Кырдын, улуустаары мааы тагастыр комбинат (директор Г. Г. Монастырев) рынок усулуобуйатыр үлэтин сагалы тэримиз оңолуктарытар

нөстөр, Холобур, оскуолада, диндэ анаалзах тэрил-
лэртэй сабалаан мас тымга тийгэ тууруоруулъя.
Куукува, сымнаас дьэ тэриллэрин хас да баруу-
нэрэ, канцелярская, офиснай тэриллэр болоромону
тартылар. Сымнаalara да себүлэр. 7000 солк. офиснай
тэрил атымга хайын-үйгүз барап турара, улахан ку-
хоннай остуол 1900 солк., мас тым 1600 солк. сым-
налыммыттар. Комбинат обшпикада, декоративнай
олондо стенд үжүлэтэ, Эмнэ манна Болугуртан В.Р.
Кудяров кырайыстэлэрэ, утолнай дивана, П. К. По-
пов чааһынай предприниметын ороно, кырайыстэлэ,
офиснай тэрилэ хаачыстыба өттүгүн үрдүктүк сым-
налыммылар. Дьоккуускайтан «Система» фирма сүүрү-
нээн офиснай тэриллэрин кытмыгыта интэрнайн үс-
көктэ, «ЮС» ХЭО ынтээх өтүлүрүмн, эмнэлэ-томунан
болоромону тарта.

«Туймаада» ФАЙК-ын «Туймаада» ДГ унтарвай предригтэй «Байгалийн» дэвч эргийн-выставочный салона тм хайаай-выставыгтар, днэ жүргэн хайаай-выставыгтар таршынга көмө буолар днэбус обору-долониларынан, табаар арас жүрүтүнэн уонна днэ кылыгтар, көтөрүгөр комбинорм олохуктарынан кы-тынна. Днэарбагыга «Арчы» үрэтэр-производствен-най комбинат уонна Диринтэда агро-окуола үөр-нээччилэрин олохуктарын кинтиик көрдөрбүттэрэ кэрэхсэбиллэх. Ордух Диринтэн бэйэ усулуобуяныг-тар чугаһатан олодор техничской айан олохууларын хас да жүрүнэ туруорулуубута сохтордо. Салайаач-чы Н. Р. Ковкина олох сүдүлүн билиһиннэрэ.

Кинн трибунада дээрбанганы үерүүлэхтик анын буолла. Табаары агороочулар, соготуонкалааччылар бу республикатаабы түмсүүлэрин тыа хаһаайыстыбатын уонна соготуонка министрэ Е. А. Борисов, предпринимательство уонна дьарыктаах булууу министрэ А. Н. Скрыбкин, улуус баһылыга А. А. Шадрин, Тыа хаһаайыстыбатын уонна соготуонка министерствотын аһинин үлээлэр информационнай-консультационнай сулууска начальнига М. Н. Христофорова экердэлэтилэр.

Бу күн элбэх дьаһал ыстылынна. Опуоха, бастаан, дьаарбанга кыттааччыларын дьанийдара компьютерга киллэриллиинэ, информационной-маркетинговой кини үлэлэтэ, бизнес-былаан ончуллан аҕалылыбыта тэрийэр комиссиянан сыавалынна, түөрт сөнциянан семинарскый чаас ыстыдынна. Дьаһал-бый ыһыаннаһымдар бу дьаарбангаларын тэрийбэ ыһааччылар: СР Тьта хаһаайыстыбатыгар уонна соҕотуонкага, Предпринимательствога уонна дьарыктаах буолууга министерстволара уонна бибиги улууснут дьаһалтата—бу үс өрүттэр сирэй салаааччыллара бииргэ үлэллиргэ дуоһабарга илии баттастылар.

Түмүккө аэропорт даярдыгына даярбанганы тартып алынып, ички министрствонун башкарматалары, ички баары өнөрчүлүктөр уюмунун согушунка бөдөн тартылар, ички иштер-жардырар маалсабай информациялардын үзгүлтүзүлүккө кытылышына пресс-конференция кытылышына. Даярбанга түмүктүн, үзгүлтүзүлүккө комиссия аатматал В. В. Ершов түмөн ички иштерде, Василий Васильевич бүтүндөү үзгүлтүзүлүккө даярбанганын үзгүлтүзүлүккө «Ички иштер» даяр материалды

базалаах, кредитний өлсөөр дээдэлбэл сэтгэлхэн-
хүмүүхэр мүнхээр тархаллибтнн официальнойдым
дннтнхээрэр. Онуоха гөрүт—үөөн ахтыллыбыт үс
өрүт бииргэ үзэлхиргэ дуогабардара, «Рынок усулуо-
булалыгар маньны дээрбянхалары ыметым—сүрүц
хотерийе»,—днн буолла.

[illegible]

«Очүүтүгүр бу дьаарбанга сыйлын ситтэ дуо? Туох тынары кыттыныбыт? Майна дьаарбанга кэмигэр бөрүлүбүт бизнес-былааннар комиссиянан төттөрү түбэлтүүлэр. Бу дуо, тустаах сагга төрүлүбүт министрество көмөтө?»—диги эбэтэр «Дьаарбангада кредити бэрэнтэ дыһалабыай сыймааннаһымылар туту быһаарыллыахтара диги буолта. Онуук да сыйлаах-сорунтаах дьаарбангада кыттыныбыт ээ»,—диги икки министрествоҕа, чуоллаан Предпринимательство уонна дьарыктаах буолуу министрствотыгар, уопсай «саба туһуу» өтөбүлүмүнэ Эминистэри олох астыллымылар. Итинэн кредит, лизинг мыйаан баарлаахтар эмсэ Дьоккууснай үрдүк өбүөлэххэ министр-топарым, ведомстволарым ааһыарым аһар буоллулар. Төрөдөрө туһанмай?..

—Бүтгэ даяарбангаца элбэх онгохуу, табиар кор-
дорчунимэ. Дээ, ону хайдах бидимдлах батарабыт
дизн боншуруус үсэсэн тахсар. Ис-тас рынок нэ-
гнэхтэх. Даяарбанга дьон интэрнэтин тарта. Вилр-
гэ үлэлниргэ дуетабар онгохулунна. Ол иниттэн бу
«Илин эргээн» даяарбанга бастайааннайдыл үлэ-
лэхтэх. Дьон тулу онгороро, сатыра юстөн, бил-
лэн, атыга тахсара хавччыллыахтаах. Ол меха-
нын тобулуохтаахынт. Улууэ электроннай-цифровой
снбээсэ тахсар кмахтанын. Информэция хомулууэ.
«Илин эргээн» даяарбанга 5 улууһу эрэ хабара ту-
тах. «Илин» дьон өйдөбүлэ илэнэ. Илимити дойдудуа-
ры кытта хонэрэбинэ, хайа, снбээсэ тахсаахынт туо-
рар. Оюн бу даяарбанга сыали-сорууга инникилээх,—
дизн гүмүктэтээ пресс-конференцияны улууэ байы-
дыга А. А. Шадрин.

Дээрлэлтэйгээр культурнай-спортивнай, сэмнхатар, эрэлдхытар тусна программаллах дэбэллар мыхы-
ланхылар. Эмнэ бу күн Тыха хөһөдхыгсхыбатын
уонна софотуонка минхстерствота үбүлээн таһаартыр-
быт «Чурагчы» кооператив түһунан сана минигэ
презентацихта буолла. Күнэ шатерэһин тардыбыт
дээрлэлтэ түмүктэрин тархыһааччылар уонна кыт-
тааччылар оссо да өмүрүөхтэра түһаала.

С. СМЕРНИКОВА.

ИИТЭЭЧЧИЛЭР СЛТИЙИЛЭРЭ

Монг-Хангалдский «Алматы уруу»: теория уюна практика дэиэ темада мытыллыбыт научнай-практической конференцияда бийиэи улуустан 7 китэзэчи кыттыныи ылла. Маана Тавтта, Уус-Алдаа, Мэна-Хангалас, Чураачы китэзэчилэрэ түмсэи савааларыи атас-тастылар. Конференцияда дакилааты педагогический кадрдар идэ-лэрин үрдэтэр институт ректора Раиса Есеровна Тимофеева оюордо, ону таһынан 7 хос дакилаат истиллинеэ.

Хас бишрдин нэгдээчи бэйгэни конденсацтаны комүсүсэтэ, бифирэммиттэргэ сертификаттар тутгара-
мнишлар. Бидниг улуусуи нэгдээчилэрин конденса-
циялара бары бифирэмнитлэр, ону таһыиан «Нэскил»
уһуйаан нэгдээччтэ Вартамова Л. Н. республикада
мытталар конкурса кыттар ыраабы ылан, сити-
һибитни өсө чинэттэ.

Е. ЕГОРОВА.

ҮӨРЭХХЭ—КИНИ КУРДУК!

Бийр дойдуузаахпыт, сахалартаа бастагы наука доктор, бедон ученай, общественный деятель Георгий Прокопьевич Вахшарин олором аһсыт олоҕо, үлэтэ бийиэхэ холобур буомар.

Боклуй Баһаарын урла кыра эрдэцтэн үөрөххэ олус тардыһымаах эбит. Ол эрөөр оскуолада үөрөнөр кыада суоҕа. Ыарытыҥан иһэлээбэ, кыра савстаах балыстардаах, бырааттардаах оҕо тыма сириг бары түбүгүн билэ улааппыта. Хойут улаатан үлэһит буолан баран, Георгий Прокопьевич маанык этэрэ: «Дьаһыар-абабар махтаһым савтаа-сыт, күнтөн-күи айыы гатан илэрэ, — дииэ.

Георгий Бинарин уел саастаагэр зан бастаан оскуола боруугун атыллаабыта. Айылдартан ураты дьодурдаах, онуоха эбин үөрөххэ-билингэ тардыһыта-бацата улахан буолан, барыта тодус сым үөрэвэн 1938 сыллаахха сүүрбэ алта сааһыгар Москватааҕы Карл Либкнехт аатынан государственной пединституту туйгунуук бүтөрбүтэ. Оскуола боруугун атыллаан бастакы буукубаны билиэриттан сүүрбэ эрэ сым буолан баран докторский диссертациятын номускуобитэ. Кини саха өмүк үөрөххэ дьоруудааһын, дуудуурдааһын уонна ылытааһын дакаастаабыта. Бу маньы билигинич кычат айдыктэххын.

Биллиги байлиги оюкунулаа кэмпаэотеры, техниканы байлымырга кышалдабыт. Араас омум тыпдарын үө- рөтөбүт. Элбэри зарабыт, суруйабыт, дьарыктанабыт.

Ороолоор, бу үгтө дьулуурбутун ыкмктыбатахымты-
на, үүмөр үйөрө биир дойдулаахымт Г. П. Башарин
курдук саха ыччата үксүөрө. Төрөөбүт дойдубутун
өссө үрдүк сайдымгы сардыахтэрэ.

Юля ТРОФИМОВА,
Силам ослушата.

ЧЭЭН. ТААС ОСКУЛАБА ҮӨРЭНИЭХИТ!

Суулаалары турар оскуолада бэрис эройдунан үтөрмөтүнүн Библиотеканын, интерватынын уонна алын сүһүөх кыластарынын тарданан уруоктарбыт буолаллара. Учууталлар туска кабинеттара суога.

Билигнй нуруут хүүхдүүн тууулаан 264 минэстэлэх таас оркуоли үдэлэ кирида. Бу тордүе чинигнэртэн ыла ояно үөрөнхиохит. Эргэ оркуолабыт таас чогуван оттуулан олус тэжигнэ өгэ. Ардугарт тэжигнэ буолан тарвагзаллара. Отгон билигнй таас оркуолабыт уба-

дас уматларынан иттиллэн сын-сылаас, сын-сырдык.
Тогмокөбүт, үөрүх күңүз көтүнөккөбүт үөрөнөр
буоллубут. Санымы-саныы олус көрөбүт, астыныбыт.

Татьяна ПОПОВА.

Хаталы орто оскуоланы VI кылапнын үөрөнүүчүсү

ТӨРӨШҮҮТТЭРГЭ МАХТАЛ

Төдий нийлмэлтүн олохтоохторугар Дмитрий Савич, Екатерина Михайловна Пономарга кинилэр уол-лара Егор Попов судууспалыгар байгавнай чөлмүт-тан мангын ич хобесиниох Михаил Серов кэлдэ:

«Уважаемые Дмитрий Саввич и Екатерина Михайловна!

Командование войсковой части радо сообщить, что Ваш сын: Егор Попов служит хорошо, честно и добросовестно выполняет требования военной присяги, приказы командиров и начальников, возложенные на него обязанности.

Достоинство переносит трудности военной службы. У командиров и товарищей пользуется уважением и авторитетом. За умелые, инициативные действия и трудовые заслуги неоднократно поощрялся командованием части.

Выражаю уверенность, что Ваш сын и впредь будет образцово выполнять свой воинский долг, свято беречь и преумножать славные боевые традиции. От всей души благодарю Вас за воспитание сына.

С уважением командир войсковой части полковник В. СЕМЕНОВ»,

НОЛУОК СУЛУУСПАТА—ХААҢЫНАНЫ ХАҢАТЫЫГА

Бийлалтга олт үблүгүйдөрүнүн бий. Бу күнүгөтө республикага нолуок сулуучалата тарилалыгата 10 сымлаах үблүгө киненик билистанин, Улууена бу сулууена 1990 сымлаахха нуус устар 1 күнүттэн тарилал үзалинр. Хаба күн тарилалыгиттен улуучаага нолуоктарга уонна комуурдарга инсекцилны иалоговай сулууена II рангалаах советини Р. Д. ШАДРИНА салалын калла, Ралса Дмитриевна бу үлэтэ сүрдүхүн сымаланаа, соторуаагыта киниха «СР норуотун хаппалыстыбатын үтүөлөх үзалин» бочоттоох аата нүбүрүлүнн.

Инспекция республикада бир бастыгвар ахсанина-

НАЛОГОВОЙ СЛУЖБЕ 10 ЛЕТ

Государственная налоговая служба Российской Федерации (ГНС) создана в 1990 году.

Главная задача, которая была поставлена перед ней — осуществлять контроль за соблюдением налогового законодательства, за правильностью начисления, подналогов и своевременностью внесения в соответствующий бюджет налогов и других обязательных платежей, установленных законодательством Российской Федерации.

Цели и принципы деятельности налоговой службы определяет Закон РФ «О Государственной налоговой службе РФ». Государственная налоговая служба решает и другие задачи, такие как: учет налогоплательщиков; учет и анализ поступления налогов; информирование органов власти о поступлении налогов; информирование налогоплательщиков по вопросам налогового законодательства и разъяснение системы налогообложения.

С октября 1999 года данная служба именуется Министерством Российской Федерации по налогам и сборам, возглавляет ее руководитель в ранге министра, а подчиненным второстепенного находится 89 Управлений по налогам и сборам.

Налоги выполнят важнейшую роль в обеспечении доходов государственной казны.

Главной функцией налогов является распределительная. Собирая налоги, государство накапливает денежные ресурсы в бюджете и внебюджетных фондах. А далее распределяет эти средства на оборону, образование, медицину и т. д.

Налоговая служба в улусе создана 10 лет назад и 1 апреля 1980 года был издан приказ Минфина Якутской АССР на назначение начальником этой службы на территории Чурапчинского улуса Шадриной Ралсы Дмитриевны, работающей в то время в Чурапчинском райфинотделе старшим инспектором по доходам с января 1971 года.

Далее вторым работником с июня 1990 года назначена (инспектором налоговой службы) Лушва Маргарита Петровна, которая на момент назначения являлась выпускницей Якутского финансового техникума, а по истечении 10 лет — это высококвалифицированный, опытный работник нашей инспекции с высшим образованием и должности начальника отдела по налогообложению физических лиц.

По течению 10-летнего развития, последняя

Годы	1991	1992	1993	1994
Общие поступления в бюджеты	8,9	184,5	1087,7	8246,0
% роста к предыдущему году	—	2073,0	589,5	758,2

Результатами контрольной работы за 1999 год является проведение инспекцией 159 выездных проверок с суммой доначислений 2343,0 тысяч рублей, из которых наибольший удельный вес занимает НДС — 33,9%.

На данный момент администрация это еще и информационно-разъяснительный центр и с целью воспи-

рытар сымдар. Ол нурдун, нолуоктарга уонна хо-
муурдарга быһаанын сымдата толорор. Олору сарга
араас суол бэрбэрлэрлэри ыттар. Ангардаа быһа-
рынан 159 төгүл көбө сымдар бэрбэрлэрлэри ыттан,
хааһынара 2343,0 тыһ. солк. үбү эбин илэлэрдэ. Бу
сулуууунаага олөхтөөхтүк үлэниир уонна үрдүк квал-
лификациялаах, бэйээрини илэлэрин чакчы баһа-
лаабыт специаисттар үтүөтэр. Үлэ ол ол да нһин
түмүктээх. Нэлэговай инспекция үлэһиттэро үбү-
лүүйдөөх сымаларын чакчы да чикетээхтин, дһоһунун
көрсөдэр. Киһилэри бу үбүлүүйдөрүнөн эбэрдэли-
бун!

представляет собой хорошо оснащеный, технически оснащенный коллектив с присути-ем ой систем работы, в котором работают 19 штатных работников, в том числе один руководитель, два начальника отдела и 13 специалистов по отделам с множественными функциональными обязанностями; 50% специалистов имеют 8-9-летний стаж работы, среди них такие опытные работники, как старший госналогинспектор по налогообложению юридических лиц Малышев Виктор Кузьмич, главный специалист—юрист инспекции Дычкова Мария Гаврилевна, старший госналогинспектор по налогообложению физических лиц Баратникова Анна Николаевна, старший госналогинспектор по учету налогоплательщиков Стростина Полина Михайловна. От них не отстают более молодые по стажу работы специалисты инспекции, это—начальник отдела по налогообложению юридических лиц Алексеев Иван Николаевич и главный госналогинспектор по учету Павлова Ирина Дмитриевна.

За этот период достигнута определенная стабильность среды специалистов инспекции, в результате чего вопросы, возникающие на данном уровне, решаются без излишней волокиты при нахождении работников в отпусках, на сессиях, на больничных. Из 16 служащих десять — с законченным высшим образованием и три специалиста обучаются заочно в ВУЗах Российской Федерации. Таким образом, процент специалистов со средним образованием составляет лишь 18,7%. Особо следует отметить находящегося на заслуженном отдыхе бывшего работника инспекции — секретари-машинистки Сленцову Лидию Федотовну и уборщицу служебных помещений Лыткину Дарью Иосифовну, внесших свой вклад в становление налоговой службы в улуусе.

Инспекция на данный момент работает с более 560 налогоплательщиками, в том числе более 400 предпринимателей и более 100 налогоплательщиков юридических лиц, с объемом поступлений доходов в бюджеты всех трех уровней 25426 тысяч рублей за 1999 год.

Динамика налоговых поступлений по уделью в общем объеме характеризуется следующими показателями (все цифровые показатели — в денонмированных рублях):

1995	1996	1997	1998	1999
13999,0	19396,0	21308,0	19385,0	25426,0
1399,0	1939,0	2130,0	1938,0	2542,0

109,8	138,6	109,9	91,0	131,2
-------	-------	-------	------	-------

таких законопослушного налогоплательщика по налоговому законодательству. Для предпринимателей, юридических лиц проводится множество собраний, семинаров, печатаются статьи в местной газете.

руководитель Инспекции
чинскому улусу РС (Я),
Р. ШАДРИНА,
МНС РФ по Чурап-
Советник налоговой

Биир сүрүн отделбыт

судургутуулзубут систематытар кишрр тулуван СР
Президенти 1987 с. кулун-тутар 14 кууизэди 74 №
дэх Ыйлаа дайбыта, Маны сэртэ 1998 сылта баа-
нывал хаһаадыыбатын статуна уларыбгыта, пред-
приимательствона хаттан регистрацияны баргыта.

Физиктөсний снэйдрийнхэн нолууи бари мэрүнэр 1999 онд 573 тнх, солх, нолууи төлөннө, бу улуус-на итн онд мэрбүт нолууи уонсай сууматтан 2,25 бэрлэииннэ илэр. Бэрлэи-үс онд итн 6,73 бэрлэииннэ төлөннө.

Төрийтгээртэй, предпринимцлартай, утгадламчлартай уяна. Физиктэй сайрагтэй тохиромжтой болуул тугуудуута эмиз билинг отделыман хонтуруул.

ХАҢАТЫҒА

ЮРИСТ БЫЛААР

Сокуонунан ирдэнэр

[illegible]

Туух-ханийн шинэ, нэвдэг төлөөлүү хонтууржуулахуур саяалан нэвдэг төлөөчүүд нэвдэг ниспекциятаар учуука туруухтаар. Онууха хан-ныг тарилтад, туу үлчилэлээрн ыйан туран, нэвдэг ниспекциятаар учуука турууарга сайабылманын бэрлэлэр. Ол бийлманын, кинилэрт анал свбиднэктисиб бэрлэлэр. Тэрлэлээр уонна предпринимателлэр гусударстениай регистрацины бар-бяттарын кинэ 10 күн ичинан-нелетовой ниспекци-ба учуука турууарга сайабылманын киллэрнх-тэхэр. Итин сүргэ үлэрт-хамнаса улариймлар тахимахтарын сол, Олор тустарынан нэвдэг ниспек-циятаар биллэрнхнэхтэх.

Нолуугу төлөөчүү, миймалар бэрээдэг биймийнхэн, дохуот (ороскуот) кириинтин тулунан учуот өвөрөр, ону тэгэ нолуоктавар объектарт амин учуот мнатар. Олөрөг нолуок инспекциитыг нолуок декларациятын, бухгалтерский отчетуу итгэлнэ атын да нолуугу ларынга, төлөөхүнтгэ сыйманнаах докууионнары миймалабит болдворөр түлэрөр. Нолуок декларациятын хэмжигэр түлэрбөт буолуу нһин РФ Налогонай Кодексын 119 мстатийатынан элнэгтнэгс ирдэнэр, мстараан сүктөриллэр.

«Нолуугу төлөөтүү», аатыг да этиллэрин мурдугу, сүүн сымла-сэргүт—нолуугу, хомуурдамы төлөөнү. Нолуук төлөөбөт эбэтэр толору төлөөбөт, буолуу, ыһыллыбыт бодьобу уһатымы иһин мээрэлэрин туттууга нолуук органьтар элбэх быраап бэриллэр. Биэр сымлаах үлэ түмүгэ көрдөрөрүмү, итинник быраабы, сокуону көһингэ тэглэх буруйдар суох буолбатахтар. Баайга-дувата, бас бийингэ нолуугу физическэй сирээйдэр бары толүүлэр. Ити олоһор дьээс, приватизацияламьт иккэрлараларга, атын да тутууларга сыйлааһаах. Балар техничeskэй инвентаризация бюротугар инвентаризацияны барьыт буолуохтаахтар. Оһно ыһыллыбыт сымаллааһынга олоһури сымлаады нолуук төлөнөр. Сир нолууга биэр итинник бэрээдэгини ыһыллар, учуоттанар. Холөбүр, сир нолуугун төлөөһүн бодьохторо уһатылар түбэлтэлэрингэр нолуук органа суут нөһгүө төлөбүрү өкөртөрөр бырааптаах, ону таһыян иени нахтаран турар. Асыныт сымга бийини инвентаризациятын итинник бэрээдэгэ кэһин иһин улуусталды пародий суунка 20, оттон бийыл 38 сайба-дыманга түбөрүһүннэ.

Ох эрээрийн бичирх өйдүүхтээхит, РФ Налоговай Кодекс дахуу тогөөхүүдэр итгэнх дахуу организын икин ардыларыг тахсар сыйланганыгтамыр сэлдээхит, сөнх сүүнүүг тауалмыр орууллаах. Бу сүүн дахууныг тахсар, дахуу тогөөхүүдэр уонна адыгта сага үрдүк дахууныгтаах тахсар тахсар сөрүк барыгта итгэнхитгэр тауар.

М. ДЯЧКОВСКАЯ,
инспекция бытабы хаалчыйыга сүрүшүүтүр ене
шадина.

[illegible]

Нолуок инспекциятынан бэрэбэркэлэр сыл ахсын
былааннаахтык ытылаллар. Ол иһинтэр физическэй
сирдэртэн нолуокнай нолуокка 1997—1999 сс. ту-
һааннарын 109-158 итинэн 49 бэрэбэркэ ыты-
аһына, олор түмүлэринэн 1997 сыага 1858 тыһ.
солк., 1998 сыла 1793 тыһ. солк., оттон ааспыт сыл-
га 546 тыһ. солк. үп бөлүөскө эбии киллэриллэбитэ.

[illegible]

М. ДУКИНА,
отдел начальства.

Үдүүстэлэры полурн ышелеккытын бир сүрүн олдытын физическый сирбдери кытта үлэ буолар. Манна анал юридическый үөрэҕэ суох предпринимательскай үлээн дьаргыгырар бари физическый сирбдэр донлөччлэри кытта үлэлэбэт.

Килинки сыйларга предпринимательствонан дьарыгырар дьон ахсаана азбыта. Ол курдук, нолуок интеллигентин учуотугар 1997 сылаахха 169 предприниматель турбут буолуона, быһыл 400 киһиэхэ киирбэ. Килимэртэн 68-тара эргийинчэ-ахчынан, 36-тара транспорт өлөлөрүн туһаныарынан дьарыктааллар, ону көтө 261 билимнэй хайааһыстыба реинвенцияламмыта.

1998 сыллаахха бу көрдөрүүлэр бэри ахсаан өтөн аччык быһыныытын тэҥэ. Онуоха нолуоттааһыны уонна утукка, аччуотунааһа нолуоттааһыны

